

Maak pensioenen simpel en eerlijk

Hoewel burgers het soms nog niet doorhebben, weten *ESB*-lezers al lang dat pensioenen leuk zijn. Dat komt niet alleen doordat pensioenen belangrijk zijn voor veel mensen, maar ook doordat ze ingewikkeld zijn en er nogal eens wat mis gaat. Zo blijft het spannend, ook voor pensioenprofessionals.

De essenties zijn simpel. Ten eerste: samen komen we verder dan alleen. Collectiviteit loont en solidariteit vaak ook. Het gedoe ontstaat als er verdeeld moet gaan worden en de wereld ondertussen verandert, bijvoorbeeld door demografische ontwikkelingen en langdurig lage rentes. Ten tweede: er is een uitruil tussen zekerheid en verwacht rendement. De commissie-Goudswaard (2010) signaleerde al dat veel burgers denken dat ze beide kunnen krijgen, maar pensioenfondsen kunnen niet toveren. Bij vergrijzende populaties is premieverhoging immers veelal geen optie meer.

Dergelijke uitdagende vraagstukken zijn voor economen niet problematisch. Zodra er een uitruil is, valt er iets te optimaliseren. Het genereren van gezamenlijk rendement en het verdelen ervan kan worden berekend, zodat er verstandige afwegingen kunnen worden gemaakt.

Waarom haakt de burger dan toch ongeïnteresseerd of teleurgesteld af bij het onderwerp pensioen? Dat komt door de dubbele uitlegbaarheid. De eerste uitlegbaarheid is het begrijpelijk maken van wat er aan de hand is. Dit vraagt om effectieve pensioencommunicatie en daarin is inmiddels veel verbeterd. Mede onder druk van externe toezichthouders hebben pensioenfondsen hun geruststellende beloftes vervangen door eerlijker berichten over de toekomst.

De tweede uitlegbaarheid gaat om ethiek. Pensioenbeslissingen moeten worden uitgelegd aan de betrokkenen. Vinden zij de beslissingen moreel acceptabel?

Ethische kwesties leiden tot emotionele reacties. Als je snel wilt scoren, voed je de boosheid van mensen die menen dat hun wordt tekortgedaan. Dat doe je door zelf onrealistische beloftes te doen en de uitleg over waarom die niet kunnen werken aan anderen over te laten. Hiervan zijn er voorbeelden te over, al decennialang. De media helpen een handje mee, want dergelijke

FIEKE VAN DER LECQ

Hoogleraar aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) en verder onder andere kroonlid van de Sociaal-Economische Raad

situaties leveren verhitte debatten en sappige citaten op.

Bij het pensioenakkoord zien we dit ook. Enerzijds zijn vele pensioendeskundigen jaren bezig geweest om zorgvuldig na te gaan welke constellaties van veranderingen tot verbeteringen leiden, onder allerlei randvoorwaarden. Anderzijds waren diverse partijen er als de kippen bij om onderdelen van het akkoord af te kraken, daarmee de boosheid van groepen voedend, waardoor de hervormingsoperatie als geheel gevaar loopt. Juist omdat pensioenen zo complex zijn, moet je hervormingen als geheel bezien om vooruit te komen.

Terwijl pensioenfondsen hun boodschap hebben vereenvoudigd zodat

deze uitlegbaar wordt, kunnen anderen gerieflijk putten uit de technische complexiteit van pensioenen. Discussies over de rekenrente, de *ultimate forward rate* (UFR), het beleggingsbeleid, de premieberekening en dergelijke worden keer op keer opnieuw gevoerd. Het wordt voorspelbaar: noem mij het argument en ik zeg u van welk type belanghebbende het kwam. De argeloze burgers krijgen de indruk dat het met die pensioenen nog steeds ernstig mis is en dat er maar wat wordt aangerommeld met hun zuurverdiende inleg. Ook dat is voer voor de media, die er weer radiopanelen en talkshows tegenaan gooien. Ziehier een onderbelicht belang van verjonging van de pensioenexperts: zo blijven er steeds deskundigen bereid om het ware verhaal geduldig uit te leggen. Niet dat ze daarvoor heel veel kans krijgen, want pensioen is te complex voor soundbites, maar hun pogingen verdienen alle lof en ze doen het prima.

Terug naar het pensioenakkoord. De stuurgroep mag nu aan de slag om zaken concreet te maken en hopelijk gebeurt dat zonder al te veel 'achteruit-onderhandelen'. De piketpalen zijn al geslagen en de posities zijn ingenomen. Rekenaars en pensioentechnici gaan partijen helpen om de uitwerking vorm te geven. Wat rest is die dubbele uitlegbaarheid: zorg voor een simpel en ethisch acceptabel pensioen.

Literatuur

Commissie-Goudswaard (2010) *Een sterke tweede pijler: naar een toekomstbestendig stelsel van aanvullende pensioenen*. Rapport te vinden op zoek.officielebekendmakingen.nl.